

## Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есебін жүргізуі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы

### *Күшін жойған*

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банк Басқармасының 2008 жылғы 28 қарашадағы N 98 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2008 жылғы 29 желтоқсанда Нормативтік құқықтық кесімдерді мемлекеттік тіркеудің тізіліміне N 5433 болып енгізілді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2011 жылғы 1 шілдедегі № 68 Қаулысымен.

Күші жойылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2011.07.01 № 68(алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) Қаулысымен.

Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есебін жетілдіру мақсатында Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Басқармасы **Қ А У Л Ы Е Т Е Д І:**

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есебін жүргізуі жөніндегі нұсқаулық б е к і т і л с і н .

2. Осы қаулы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткен күннен бастап он төрт күн өткеннен кейін қ о л д а н ы с қ а е н г і з і л е д і .

3. Осы қаулы қолданысқа енгізілген күннен бастап:

1) Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының "Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің лицензиясы негізінде жүзеге асырылатын қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын бухгалтерлік есепке алу жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы" 2004 жылғы 15 шілдедегі N 95 қаулысының (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде N 3015 тіркелген, "Егемен Қазақстан" газетінде 2004 жылғы 24 тамызда N 216 ( 2 3 8 5 1 ) ж а р и я л а н ғ а н ) ;

2) Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының "Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің инвестициялық қызметтің бухгалтерлік есебін жүргізуі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы" 2007 жылғы 30 қарашадағы N 135 қаулысының (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде N 5088 тіркелген) күші жойылды деп танылсын.

4. Бухгалтерлік есеп департаменті (Шалғымбаева Н.Т.):

1) Заң департаментімен (Шәріпов С.Б.) бірлесіп осы қаулыны Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткізу ш а р а л а р ы н қ а б ы л д а с ы н ;

2) осы қаулы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткен күннен бастап он күндік мерзімде оны Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі орталық аппаратының мүдделі бөлімшелеріне және аумақтық филиалдарына, Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігіне және "Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы" заңды тұлғалар бірлестігіне жіберсін.

5. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің аумақтық филиалдары осы қаулыны алған күннен бастап үш күндік мерзімде оны банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға, жинақтаушы зейнетақы қорларына, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарына, сақтандыру брокерлеріне, Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларына және арнайы қаржы компанияларына жіберсін.

6. Осы қаулының орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Төрағасының орынбасары Д.Т. Ақышевқа жүктелсін.

Ұ л т т ы қ                      Б а н к

Төрағасы

Ә. Сәйденов

Қ а з а қ с т а н

Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Ұ л т т ы қ

Б а н к і

Б а с қ а р м а с ы н ы ң

2 0 0 8

ж ы л ғ ы

2 8

қ а р а ш а д а ғ ы

№

9 8

қ а у л ы с ы м е н

бекітілген

## **Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есебін жүргізуі жөніндегі нұсқаулық 1-тарау. Жалпы ережелер**

1. Осы Нұсқаулық " Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы " 1995 жылғы 30 наурыздағы және " Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы " 2007 жылғы 28 ақпандағы Қазақстан Республикасының Заңдарына, Қазақстан Республикасының өзге нормативтік құқықтық актілеріне және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес әзірленді.

2. Осы Нұсқаулық банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың, жинақтаушы зейнетақы қорларының, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының, сақтандыру брокерлерінің, Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларының және арнайы қаржы компанияларының (бұдан әрі - ұйымдар) меншікті ақшаны

салымдарға, заемдарға, бағалы қағаздарға, туынды құралдарға, аффинирленген бағалы металдарға, шетел валютасына орналастыру бойынша операциялардың, хеджирлеу операцияларының, сондай-ақ РЕПО және кері РЕПО операцияларының бухгалтерлік есебін жүргізуін нақтылайды.

3. Осы Нұсқаулықта халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес мәміле жасау күнгі және мәмілелер бойынша есеп айырысу күнгі қаржы активтерін сатып алу және сату мәмілелерін есепке алу әдісі қолданылады. Осы тармақта көрсетілген қаржы активтерін сатып алу және сату мәмілелерін есепке алу әдістерінің бірін таңдау ұйымның есеп саясатымен а й қ ы н д а л а д ы .

4. Осы Нұсқаулықтың талаптарына және Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасына қайшы келмейтін қосымша бухгалтерлік жазбалар жасауға жол беріледі.

## **2-тарау. Осы Нұсқаулықта пайдаланылған негізгі ұғымдар**

5. Осы Нұсқаулықта мынадай ұғымдар пайдаланылды:

1) борыштық бағалы қағаздар - бағалы қағаздар иесінің эмитенттен шығару талаптарында белгіленген мөлшерде және мерзімде негізгі борыш сомасын алу құқығын куәландыратын бағалы қағаздар;

2) есептік құн - актив немесе міндеттеме бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құн;

3) мәміле бойынша шығындар - бұл қаржы активін немесе қаржылық міндеттемені сатып алуға, шығаруға немесе шығынға жазуға тікелей байланысты , оларды сатып алу, шығару немесе өткізу үшін міндетті талап болып табылатын қ о с ы м ш а ш ы ғ ы с т а р ;

4) Лондон қымбат металдар нарығы қауымдастығының фиксингі - тазартылған қымбат металдардың Лондон қымбат металдар нарығының қауымдастығы белгілеген құны. Лондон қымбат металдар нарығы қауымдастығының фиксингі 1 троя унциясы үшін американдық доллармен к ө р с е т і л е д і ;

5) сыйлықақының немесе дисконттың (жеңілдік) амортизациясы - бұл есепте тұрған сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) сомасын ұйымның кірісіне немесе шы ғ ы с ы н а бі р т і н д е п ж а т қ ы з у ;

дисконт (жеңілдік) - борыштық бағалы қағазды сатып алу құны (есептелген сыйақыны қоспағанда) және оның номиналдық құны арасында пайда болған, инвестор (сатып алушы) үшін болашақ кезеңдердің кірістерін құрайтын теріс а й ы р м а ш ы л ы қ с о м а с ы ;

сыйлықақы - борыштық бағалы қағазды сатып алу құны (есептелген сыйақыны қоспағанда) және оның номиналдық құны арасында пайда болған, инвестор (сатып алушы) үшін болашақтағы кезеңдердің шығыстарын құрайтын о н а й ы р м а ш ы л ы қ с о м а с ы ;

б) үлестік бағалы қағаздар - ұйымның таза активтеріндегі (міндеттемелер шегерілген активтер) үлеске құқығын растайтын бағалы қағаздар. Осы Нұсқаулықтың мақсаты үшін үлестік бағалы қағаздарға акциялар, акцияларға депозитарлық қолхаттар, инвестициялық пай қорлардың пайлары және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес үлестік бағалы қағаздар анықтамасына жататын басқа бағалы қағаздар.

### **3-тарау. Бағалы қағаздармен операциялардың**

#### **бухгалтерлік есебі 1. Саудаға арналған және сату үшін қолда бар, сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды есепке алу**

6. "Саудаға арналған бағалы қағаздар" және "сату үшін қолда бар бағалы қағаздар" санатына жіктелген борыштық бағалы қағаздарды сатып алған кезде (мәміле бойынша шығындар қосылатын сатып алу құнына) тиісті шоттардың дебеті (бұдан әрі - Дт) және кредиті (бұдан әрі - Кт) бойынша мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатып алынған борыштық бағалы қағаздардың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) борыштық бағалы қағаздарды сатып алуға байланысты шығындар қосылған сыйлықақы сомасына:

Дт 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша сыйлықақы",

1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша сыйлықақы",  
2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:  
Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары"  
Кт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша дисконт",  
1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша дисконт",  
2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша дисконт";  
4) бұрынғы ұстаушы есептелген сыйақы сомасына:  
Дт 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы"  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

7. Саудаға арналған және сату үшін қолда бар, сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйақы есептеген кезде есептелген сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер"

Кт 6110 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға  
байланысты кірістер".

8. Борыштық бағалы қағаздар эмитентінің төлем көзінен ұсталуы тиіс табыс салығы түріндегі шығыстарды есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 7710 "Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар"  
Кт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы".

9. Саудаға арналған және сату үшін қолда бар, сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдіктің) ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен амортизациясы кезінде есептелген сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақы амортизациясының сомасына:

Дт 7310 02 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы  
амортизациясына байланысты шығыстар"

Кт 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша сыйлықақы",

1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша сыйлықақы",

2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы";

2) дисконт (жеңілдік) амортизациясының сомасына:

Дт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша дисконт",

1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша дисконт",

2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша дисконт"

Кт 6110 03 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша дисконт  
амортизациясына байланысты кірістер".

10. Осы Нұсқаулықтың 7 және 9-тармақтарына сәйкес сыйақы және  
сыйлықақы мен дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясын есептегеннен кейін  
әділ құны бойынша саудаға арналған және сауда үшін қолда бар борыштық  
бағалы қағаздарға ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен қайта  
бағалау жүргізіледі және мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздар бойынша:  
егер борыштық бағалы қағаздардың әділ құны олардың есептік құнынан  
ж о ғ а р ы б о л с а :

Дт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
т ү з е т у "

Кт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен  
іске асырылмаған кірістер";

егер борыштық бағалы қағаздардың есептік құны олардың әділ құнынан  
ж о ғ а р ы б о л с а :

Дт 7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын  
өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар"

Кт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
т е р і с т ү з е т у " ;

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын оң немесе теріс түзетуден  
е с е п т е л г е н с о м а ғ а :

Дт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
т е р і с т ү з е т у "

Кт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
т ү з е т у " ;

2) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар бойынша:  
егер борыштық бағалы қағаздардың әділ құны олардың есептік құнынан  
ж о ғ а р ы б о л с а :

Дт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
қ ұ н ы н о ң т ү з е т у " ,

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын оң түзету"

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
а р н а л ғ а н р е з е р в " ;

егер борыштық бағалы қағаздардың есептік құны олардың әділ құнынан  
ж о ғ а р ы б о л с а :

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
а р н а л ғ а н р е з е р в "

Кт 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
қ ұ н ы н т е р і с т ү з е т у " ,

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын теріс түзету";

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын оң немесе теріс түзетуден  
е с е п т е л ғ е н с о м а ғ а :

Дт 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
қ ұ н ы н т е р і с т ү з е т у " ,

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын теріс түзету"

Кт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
қ ұ н ы н о ң т ү з е т у " ,

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын оң түзету".

11. Саудаға арналған және сауда үшін қолда, құны валюталардың айырбастау  
бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген борыштық бағалы қағаздарды  
қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздар бойынша:  
валюталардың айырбастау бағамы оң бағамдық айырмашылық сомасына  
ұ л ғ а й ғ а н к е з д е :

Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",

1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
б о й ы н ш а с ы й л ы қ а қ ы " ,

1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң

т ү з е т у " ,  
 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
 түрінде есептелген кірістер",  
 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
 есептеген сыйақы"  
 Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 кірістер" ;  
 және бір мезгілде, теріс бағам айырмашылығы сомасына:  
 Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 шығыстар"  
 Кт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
 бойынша дисконт",  
 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
 теріс түзету";  
 валюталар айырбастау бағамы теріс бағамдық айырмашылық сомасына  
 а з а й ғ а н к е з д е :  
 Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 шығыстар"  
 Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
 бойынша сыйлықақы",  
 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
 түзету" ,  
 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
 түрінде есептелген кірістер",  
 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
 есептеген сыйақы";  
 және бір мезгілде, оң бағам айырмашылығы сомасына:  
 Дт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
 бойынша дисконт",  
 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
 теріс түзету"  
 Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 кірістер" ;  
 2) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар бойынша:  
 валюталар айырбастау бағамы оң бағамдық айырмашылық сомасына  
 ұ л ғ а й ғ а н к е з д е :  
 Дт 1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
 инвестициялары" ,

1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
 инвестициялары бойынша сыйлықақы",  
 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
 түрінде есептелген кірістер",  
 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
 есептеген сыйақы",  
 2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
 инвестициялары",  
 2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
 қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы",  
 2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
 түрінде есептелген кірістер",  
 2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
 есептеген сыйақы"  
 Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 кірістер";  
 және бір мезгілде, теріс бағам айырмашылығы сомасына:  
 Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 шығыстар"  
 Кт 1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
 инвестициялары бойынша дисконт",  
 2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
 қаржы инвестициялары бойынша дисконт";  
 борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын түзету бойынша оң бағам  
 айырмашылығы сомасына:  
 Дт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
 құнын оң түзету",  
 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
 құнын теріс түзету",  
 2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
 инвестицияларының әділ құнын оң түзету",  
 2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
 инвестицияларының әділ құнын теріс түзету"  
 Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
 арналған резерв";  
 валюталар айырбастау бағамы теріс бағамдық айырмашылық сомасына  
 азыған кезде:  
 Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 шығыстар"

Кт 1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша сыйлықақы",

1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы",

2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",

2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы";

және бір мезгілде, оң бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша дисконт",

2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша дисконт"

Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер";

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын түзету бойынша теріс бағам  
айырмашылығы сомасына:

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв"

Кт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын оң түзету",

1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын теріс түзету",

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын оң түзету",

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын теріс түзету".

12. Саудаға арналған және сауда үшін қолда бар сатып алынған борыштық  
бағалы қағаздар бойынша эмитенттен есептелген сыйақы алған кезде мынадай  
бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) алынған сыйақы сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы";  
2) ұсталған табыс салығы сомасына:  
Дт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы"  
Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы".

13. Осы Нұсқаулықтың 7, 9 және 10-тармақтарына сәйкес сыйақыны және сыйлықақы мен дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясын есептегеннен және борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін саудаға арналған және сауда үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) саудаға арналған және сауда үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары"  
Кт 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша сыйлықақы",  
1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша сыйлықақы",  
2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы";

2) саудаға арналған және сауда үшін қолда бар сатып алынған борыштық

бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша дисконт",

1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша дисконт",

2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша дисконт"

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",

1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

3) саудаға арналған және сауда үшін қолда бар сатып алынған борыштық  
бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",

1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",

2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы";

4) саудаға арналған және сауда үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды  
сату бойынша жасалған мәміле сомасы олардың есептік құнынан асып кеткен  
жағдайда, айырмашылық сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 6280 09 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан кірістер";

5) саудаға арналған және сауда үшін қолда бар борыштық бағалы  
қағаздардың есептік құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан  
асып кеткен жағдайда айырмашылық сомасына:

Дт 7470 10 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған

ш ы ғ ы с т а р "

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

6) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта  
бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен  
іске асырылмаған кірістер"

Кт 6150 03 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы  
қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылған  
к і р і с т е р " ,

7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын  
өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар";

7) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта  
бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен  
іске асырылмаған кірістер",

7470 06 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы  
қағаздардың құнын өзгертуден іске асырылған  
ш ы ғ ы с т а р "

Кт 7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын  
өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар";

8) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша  
қайта бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв"

Кт 6150 03 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы  
қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылған  
к і р і с т е р " ;

9) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша  
қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 7470 06 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы  
қағаздардың құнын өзгертуден іске асырылған  
ш ы ғ ы с т а р "

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв";

10) саудаға арналған және сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар

бойынша оң бағам айырмашылығынан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с т е р "

Кт 6250 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
к і р і с т е р " ,

7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
ш ы ғ ы с т а р " ;

11) саудаға арналған және сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар бойынша теріс бағамдық айырмашылықтан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с т е р " ,

7430 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
ш ы ғ ы с т а р "

Кт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
ш ы ғ ы с т а р " .

14. Осы Нұсқаулықтың 7, 9 және 10-тармақтарына сәйкес сыйақыны және сыйлықақы мен дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясын есептегеннен және борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін эмитенттің сату үшін қолда бар және саудаға арналған борыштық бағалы қағаздарды өтеуі кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сату үшін қолда бар және саудаға арналған борыштық бағалы қағаздар эмитентінен түскен ақша сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",

1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
и н в е с т и ц и я л а р ы " ,

1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
е с е п т е г е н с ы й а қ ы " ,

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
и н в е с т и ц и я л а р ы " ,

2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",

2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
е с е п т е г е н с ы й а қ ы " ;

2) ұсталған табыс салығы сомасына:

Дт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы"

Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы",

2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",

2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы";

3) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан түскен іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылмаған кірістер"

Кт 6150 03 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылған кірістер",

7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар";

4) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылмаған кірістер",

7470 06 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздардың құнын өзгертуден іске асырылған шығыстар"

Кт 7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар";

5) саудаға арналған борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан түскен іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв"

Кт 6150 03 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылған кірістер";

6) сатуға арналған қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 7470 06 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздардың құнын өзгертуден іске асырылған шығыстар"

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға

арналған резерв";

7) саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздар бойынша оң бағамдық айырмашылықтан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер"

Кт 6250 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
кірістер",

7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
шығыстар";

8) саудаға арналған және сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар бойынша теріс бағамдық айырмашылықтан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер",

7430 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
шығыстар"

Кт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
шығыстар".

## **2. Өтеуге дейін ұсталатын сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды есепке алу**

15. Өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздарды сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) өтеуге дейін ұсталатын сатып алынған борыштық бағалы қағаздардың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) борыштық бағалы қағаздарды сатып алуға байланысты шығындарды қосылатын сыйлықақы сомасына:

Дт 1130 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа  
мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",

2020 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар бойынша сыйлықақы"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар"  
Кт 1130 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа  
мерзімді инвестициялар бойынша дисконт",  
2020 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар бойынша дисконт";

4) бұрынғы ұстаушы есептеген сыйақы сомасына:  
Дт 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы"  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

16. Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйақы есептеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер"  
Кт 6110 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға  
байланысты кірістер".

17. Өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздар эмитентінің төлем көзінен ұсталуға тиісті табыс салығы түрінде шығыстар есептелген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7710 "Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар"  
Кт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы".

18. Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйлықақыны немесе дисконтты (жеңілдікті) ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен амортизациялау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақы амортизациясы сомасына:  
Дт 7310 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы  
амортизациясына байланысты шығыстар"  
Кт 1130 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа  
мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",  
2020 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар бойынша сыйлықақы";

2) дисконт (жеңілдік) амортизациясы сомасына:  
Дт 1130 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша дисконт",  
2020 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша дисконт"  
Кт 6110 03 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша дисконт амортизациясына байланысты кірістер".

19. Өтеуге дейін ұсталатын, құны валюталар айырбастау бағамы бойынша шетелдік валютамен көрсетілген борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) оң бағам айырмашылығы сомасына:  
Дт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар",  
1130 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",  
1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар",  
2020 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы"  
Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер";  
және бір мезгілде теріс бағам айырмашылығының сомасына:  
Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар"  
Кт 1130 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша дисконт",  
2020 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша дисконт";  
2) теріс бағам айырмашылығының сомасына:  
Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар"

ДТ 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы"

Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы".

21. Осы Нұсқаулықтың 16 және 18-тармақтарына сәйкес сыйақыны және сыйлықақы мен дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясын есептегеннен кейін өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздарды сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) амортизацияланбаған сыйақы сомасына:

Дт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар",

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар"

Кт 1130 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",

2020 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы";

2) амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 1130 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша дисконт",

2020 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша дисконт"

Кт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар",

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар";

3) өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар",

1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы",

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы";  
4) өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша  
жасалған мәміле сомасы оның есептік құнынан асып кеткен жағдайда,  
айырмашылық сомасына:  
Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 6280 09 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан кірістер";  
5) өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың есептік құны  
оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда,  
айырмашылық сомасына:  
Дт 7470 10 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан шығыстар"  
Кт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар".

22. Осы Нұсқаулықтың 16 және 18-тармақтарына сәйкес сыйақыны және  
сыйлықақы мен дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясын есептегеннен кейін  
эмитент өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздарды өтеген кезде  
мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) борыштық бағалы қағаздардың эмитентінен түскен ақша сомасына:  
Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы";

- 2) ұсталған табыс салығы сомасына:  
Дт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы"  
Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы",  
2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы";
- 3) құны шетел валютасымен көрсетілген борыштық бағалы қағаздарды бағамдық қайта бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:  
Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер"  
Кт 6250 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған кірістер",  
7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар";
- 4) құны шетел валютасымен көрсетілген борыштық бағалы қағаздарды бағамдық қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:  
Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер",  
7430 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар"  
Кт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар".

### **3. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарды есепке алу**

23. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарды орналастырған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) орналастырылған борыштық бағалы қағаздардың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 4030 07 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар";

2) борыштық бағалы қағаздарды сатып алуға байланысты шығындар қосылатын сыйлықақы сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 4030 09 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
с ы й л ы қ а қ ы " ;

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:  
Дт 4030 08 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
д и с к о н т "

Кт 4030 07 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар".

24. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйақы есептеген кезде, сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7310 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
төлеуге байланысты шығыстар"

Кт 3380 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар",

4160 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар".

25. Ұйымның айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздары бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйлықақының немесе дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясы кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақы амортизациясының сомасына:

Дт 4030 09 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
с ы й л ы қ а қ ы "

Кт 6110 02 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
сыйлықақы амортизациясына байланысты кірістер";

2) дисконт (жеңілдік) амортизациясының сомасына:

Дт 7310 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
төлеуге байланысты шығыстар"

Кт 4030 08 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
д и с к о н т " .

26. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақыны өтеген кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) төленген сыйақы сомасына:

Дт 3380 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар",

4160 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) Қазақстан Республикасының бюджетіне аударылуға тиісті ұсталған табыс  
с а л ы ғ ы н ы ң с о м а с ы н а :

Дт 3380 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар",

4160 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар"

Кт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы".

27. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарды өтеу кезінде  
сыйақы, сыйлықақы мен дисконт (жеңілдік) амортизациясын есептегеннен кейін  
осы Нұсқаулықтың 24 және 25-тармақтарына сәйкес мынадай бухгалтерлік  
жазбалар жүзеге асырылады:

1) төленген ақша сомасына:

Дт 3380 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар",

4030 07 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар",

4160 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) Қазақстан Республикасының бюджетіне аударылуға тиісті ұсталған табыс  
с а л ы ғ ы н ы ң с о м а с ы н а :

Дт 3380 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар",

4160 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар"

Кт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы".

28. Ұйымның бұрын айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарын  
сатып алған жағдайда сыйақы, сыйлықақы мен дисконт (жеңілдік)  
амортизациясын есептегеннен кейін осы Нұсқаулықтың 24 және 25-  
тармақтарына сәйкес мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

Дт 4030 09 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
с ы й л ы қ а қ ы "

Кт 4030 07 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар";

2) амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 4030 07 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар"

Кт 4030 08 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша

д и с к о н т " ;

3) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша жасалған мәміле  
с о м а с ы н а :

Дт 3380 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар",  
4030 10 "Сатып алынған бағалы қағаздар",  
4160 01 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген шығыстар"  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

4) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша жасалған мәміле сомасы  
олардың есептік құнынан асып кеткен жағдайда, айырмашылық сомасына:

Дт 7470 10 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған  
ш ы ғ ы с т а р "  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

5) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша жасалған мәміле  
сомасынан есептік құн асып кеткен жағдайда, айырмашылық сомасына:

Дт 4030 10 "Сатып алынған бағалы қағаздар"  
Кт 6280 09 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан кірістер".

29. Ұйым айналысқа шығарылған, бұрын сатып алынған борыштық бағалы  
қағаздарды сатқан жағдайда мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылған борыштық бағалы қағаздардың сомасына (олардың номиналдық  
қ ұ н ы н а н а с п а й т ы н с о м а ғ а ) :

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 4030 10 "Сатып алынған бағалы қағаздар";

2) с ы й л ы қ а қ ы с о м а с ы н а :

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 4030 09 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
с ы й л ы қ а қ ы " ;

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 4030 08 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша  
д и с к о н т "

Кт 4030 07 "Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар".

#### 4. Саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар, сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды есепке алу

30. Саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды сатып алған кезде, мәміле бойынша шығынды есепке ала отырып сатып алу құнына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

31. Үлестік бағалы қағаздар эмитенті - акционерлік қоғамның жалпы жиналысында сатып алынған акциялар бойынша дивидендтер төлеу туралы шешім қабылданғаннан кейін тиесілі дивидендтер сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1270 03 "Қауымдасқан ұйымдардың жарғылық капиталына  
инвестициялар бойынша есептелген кірістер",

2170 02 "Қауымдасқан ұйымдардың капиталына инвестициялар  
бойынша есептелген кірістер"

Кт 6120 "Дивидендтер бойынша кірістер".

32. Үлестік бағалы қағаздар эмитентінің төлеу көзінен ұсталуға тиісті табыс салығы түріндегі шығыстарды есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7710 "Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар"

Кт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы".

33. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар, сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) саудаға арналған үлестік бағалы қағаздар бойынша:  
егер үлестік бағалы қағаздардың әділ құны олардың есептік құнынан жоғары  
болса:

Дт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
түзету"

Кт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен  
іске асырылмаған кірістер";

егер үлестік бағалы қағаздардың есептік құны олардың әділ құнынан жоғары

б о л с а :

Дт 7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар"

Кт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету" ;

үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын оң немесе теріс түзетуден есептелген

с о м а ғ а :

Дт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету"

Кт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету" ;

2) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздар бойынша: егер үлестік бағалы қағаздардың әділ құны олардың есептік құнынан жоғары

б о л с а :

Дт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ құнын оң түзету" ,

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестицияларының әділ құнын оң түзету"

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв" ;

егер үлестік бағалы қағаздардың есептік құны олардың әділ құнынан жоғары

б о л с а :

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв"

Кт 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ құнын теріс түзету" ,

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестицияларының әділ құнын теріс түзету";

үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын оң немесе теріс түзетуден есептелген

с о м а ғ а :

Дт 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ құнын теріс түзету" ,

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестицияларының әділ құнын теріс түзету"

Кт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ құнын оң түзету" ,

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестицияларының әділ құнын оң түзету".

34. Құны валюталарды айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен

көрсетілген, саудаға арналған, сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) саудаға арналған үлестік бағалы қағаздар бойынша:

оң бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
түзету",

1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
теріс түзету"

Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер";

теріс бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
шығыстар"

Кт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
түзету",

1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
теріс түзету";

2) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздар бойынша:

оң бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын оң түзету",

1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын теріс түзету",

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын оң түзету",

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын теріс түзету"

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв";

теріс бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв"

Кт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын оң түзету",

1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын теріс түзету",

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын оң түзету",

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы

инвестицияларының әділ құнын теріс түзету".

35. Саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар, сатып алынған үлестік бағалы қағаздар бойынша эмитент дивидендтерді өтеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1270 03 "Қауымдасқан ұйымдардың жарғылық капиталына  
инвестициялар бойынша есептелген кірістер",  
2170 02 "Қауымдасқан ұйымдардың капиталына инвестициялар  
бойынша есептелген кірістер";  
ұсталған табыс салығы сомасына:  
Дт 3110 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы"  
Кт 1270 03 "Қауымдасқан ұйымдардың жарғылық капиталына  
инвестициялар бойынша есептелген кірістер",  
2170 02 "Қауымдасқан ұйымдардың капиталына инвестициялар  
бойынша есептелген кірістер".

36. Эмитент саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар, сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды сатқан немесе сатып алған кезде, үлестік бағалы қағаздар әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін осы Нұсқаулықтың 33-тармағына сәйкес мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды әділ құны бойынша жинақталған оң қайта бағалау сомасына:

Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары"

Кт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
түзету",

1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын оң түзету",

2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын оң түзету";

2) саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың әділ құны бойынша жинақталған теріс қайта бағалау сомасына:

Дт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын  
теріс түзету",

1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
құнын теріс түзету",

2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестицияларының әділ құнын теріс түзету"  
Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

3) саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды  
сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

4) саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды  
сату бойынша жасалған мәміле сомасы олардың есептік құнынан асып кеткен  
жағдайда, айырмашылық сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 6280 09 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан кірістер";

5) саудаға арналған немесе сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың  
есептік құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асып кеткен  
жағдайда, айырмашылық сомасына:

Дт 7470 10 "Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған  
шығыстар"  
Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

6) саудаға арналған үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан  
іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен  
іске асырылмаған кірістер"  
Кт 6150 03 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы  
қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылған  
кірістер",

7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар";

7) саудаға арналған үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6150 01 "Саудаға арналған бағалы қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылмаған кірістер",

7470 06 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздардың құнын өзгертуден іске асырылған шығыстар "

Кт 7470 03 "Саудаға арналған бағалы қағаздардың құнын өзгертуден болған іске асырылмаған шығыстар";

8) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв "

Кт 6150 03 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздар құнының өзгеруінен іске асырылған кірістер " ;

9) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 7470 06 "Саудаға арналған және сату үшін қолда бар бағалы қағаздардың құнын өзгертуден іске асырылған шығыстар "

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв " ;

10) саудаға арналған үлестік бағалы қағаздар бойынша оң бағам айырмашылығынан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер "

Кт 6250 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған кірістер " ,

7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар " ;

11) саудаға арналған үлестік бағалы қағаздар бойынша теріс бағам айырмашылығынан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер " ,

7430 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар "

Кт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар".

## **5. Сатып алынған борыштық және үлестік бағалы қағаздарды санаттар бойынша қайта жіктеуді есепке алу**

37. Борыштық бағалы қағаздарды "сату үшін қолда бар бағалы қағаздар" және "саудаға арналған бағалы қағаздар" санаттарынан "өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар" санатына қайта жіктеген кезде сыйақыны, сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) амортизациясын есептегеннен, қайта жіктелетін борыштық бағалы қағаздар осы Нұсқаулықтың 7, 9 және 10-тармақтарына сәйкес әділ құны бойынша қайта бағаланғаннан кейін, мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады :

1) борыштық бағалы қағаздардың номиналдық құнына:  
Дт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар" ,

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар"

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",

1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы инвестициялары" ,

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестициялары" ;

2) борыштық бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақы сомасына:

Дт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты)

Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (саудаға арналған борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар

есептеген сыйақы" (саудаға арналған борыштық бағалы  
қағаздардың жеке шоты),

1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер" (сату үшін қолда бар  
борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы" (сату үшін қолда бар борыштық  
бағалы қағаздардың жеке шоты),

2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер" (сату үшін қолда бар  
борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар  
есептеген сыйақы" (сату үшін қолда бар борыштық  
бағалы қағаздардың жеке шоты);

3) амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

Дт 1130 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа  
мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",

2020 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар бойынша сыйлықақы"

Кт 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша сыйлықақы",

1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша сыйлықақы",

2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы";

4) амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
бойынша дисконт",

1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
инвестициялары бойынша дисконт",

2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
қаржы инвестициялары бойынша дисконт"

Кт 1130 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа  
мерзімді инвестициялар бойынша дисконт",

2020 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар бойынша дисконт";

5) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша оң қайта бағалау

с о м а с ы н а :

Дт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері

- бойынша дисконт",  
 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
 бойынша сыйлықақы",  
 1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
 инвестициялары бойынша дисконт",  
 1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
 инвестициялары бойынша сыйлықақы",  
 2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
 қаржы инвестициялары бойынша дисконт",  
 2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
 қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы"  
 Кт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
 түзету",  
 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
 құнын оң түзету",  
 2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
 инвестицияларының әділ құнын оң түзету";  
 б) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша теріс қайта бағалау  
 с о м а с ы н а :  
 Дт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң  
 түзету",  
 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ  
 құнын теріс түзету",  
 2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
 инвестицияларының әділ құнын теріс түзету"  
 Кт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
 бойынша дисконт",  
 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері  
 бойынша сыйлықақы",  
 1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
 инвестициялары бойынша дисконт",  
 1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы  
 инвестициялары бойынша сыйлықақы",  
 2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
 қаржы инвестициялары бойынша дисконт",  
 2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді  
 қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы".  
 38. Борыштық бағалы қағаздарды иелену мерзімі ішінде "Сатуға арналған  
 қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв" 5440 баланстық шотта бұрын

көрсетілген кірістер немесе шығыстар сомаларын амортизациялаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) оң айырмашылық бар болған кезде:

Дт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв"

Кт 6110 03 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша дисконт  
амортизациясына байланысты кірістер";

2) теріс айырмашылық бар болған кезде:

Дт 7310 02 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы  
амортизациясына байланысты шығыстар"

Кт 5440 "Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға  
арналған резерв".

39. Борыштық және үлестік бағалы қағаздарды "саудаға арналған бағалы қағаздар" санатынан және борыштық бағалы қағаздарды "өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар" санатынан "сату үшін қолда бар бағалы қағаздар" санатына қайта жіктеген кезде сыйақы, сыйлықақының немесе дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясы есептелгеннен, саудаға арналған, қайта жіктелетін бағалы қағаздар осы Нұсқаулықтың 7, 9, 10 және 33-тармақтарына сәйкес әділ құны бойынша қайта бағалағаннан және/немесе Нұсқаулықтың 16 және 18-тармақтарына сәйкес өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйақы, сыйлықақының немесе дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясы есептелгеннен кейін мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) борыштық бағалы қағаздардың номиналдық құнына және үлестік бағалы қағаздардың есептік құнына:

Дт 1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары"

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",

1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар";

2) борыштық бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақы сомасына:

Дт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы  
түрінде есептелген кірістер" (сату үшін қолда бар  
борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),

1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар

- есептеген сыйақы" (сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы" (сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты)
- Кт 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 1270 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (саудаға арналған борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 1270 04 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы" (саудаға арналған борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 2170 01 "Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты),
- 2170 03 "Бағалы қағаздар бойынша бұрынғы ұстаушылар есептеген сыйақы" (өтеуге дейін ұсталатын борыштық бағалы қағаздардың жеке шоты);
- 3) амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:
- Дт 1140 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы",
- 2030 03 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы инвестициялары бойынша сыйлықақы"
- Кт 1120 03 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы",
- 1130 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы",
- 2020 03 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша сыйлықақы";
- 4) амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:
- Дт 1120 02 "Саудаға арналған, сатып алынған қаржы активтері

бойынша дисконт",  
1130 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар бойынша дисконт",  
2020 02 "Сатып алынған, өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша дисконт"  
Кт 1140 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған қаржы инвестициялары бойынша дисконт",  
2030 02 "Сату үшін қолда бар, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы инвестициялары бойынша дисконт";  
5) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша оң қайта бағалау  
с о м а с ы н а :  
Дт 1140 04 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ құнын оң түзету",  
2030 04 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестицияларының әділ құнын оң түзету"  
Кт 1120 04 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету";  
6) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша теріс қайта бағалау  
с о м а с ы н а :  
Дт 1120 05 "Саудаға арналған қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету"  
Кт 1140 05 "Сату үшін қолда бар қаржы инвестицияларының әділ құнын теріс түзету",  
2030 05 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы инвестицияларының әділ құнын теріс түзету".

**6. Сатып алынған, сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар құнсызданған есепке алу**

40. Әрбір есепті күнге сату үшін қолда бар сатып алынған бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар құнсыздануының объективті белгілерінің бар болуы бағаланады. Олар құнсызданған жағдайда халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес құнсыздану залалының сомасы есептеледі және құнсыздану залалдарын жабуға резервтер (провизиялар) құрған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7440 01 "Бағалы қағаздар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар"

Кт 1290 23 "Бағалы қағаздар бойынша залалдарды жабуға арналған

резервтер (провизиялар)".

41. Сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар бойынша құнсыздану залалдарын жабуға арналған провизиялар азайған (жойылған) кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1290 23 "Бағалы қағаздар бойынша залалдарды жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 6240 01 "Бағалы қағаздар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) к і р і с т е р " .

42. Сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар құрылған резервтер (провизиялар) есебінен баланстан есептен шығарылған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1290 23 "Бағалы қағаздар бойынша залалдарды жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",

1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",

2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",

2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

және, бір мезгілде, баланстан тыс есепте сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар бойынша есептен шығарылған

**т а л а п т а р** **қ ұ н ы н а :**

Кіріс 8730 "Залалға есептен шығарылған борыштар".

43. Резервтер (провизиялар) есебінен баланстан тыс есептен шығарылған, сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздарды эмитенттің өтеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

|         |                                      |
|---------|--------------------------------------|
| Дт 1030 | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты", |
| 1040    | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"      |

Кт 6240 01 "Бағалы қағаздар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) к і р і с т е р " ;

және бір мезгілде, баланстан тыс есепте сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар бойынша өтелген берешектер қ ұ н ы н а :

Шығыс 8730 "Залалға есептен шығарылған борыштар".

44. Өткен кезеңдерде құрылған резервтер (провизиялар) есебінен баланстан тыс есептен шығарылған, сату үшін қолда бар бағалы қағаздарды және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздарды эмитенттің өтеуі кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 6240 01 "Бағалы қағаздар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) к і р і с т е р " ;

және, бір мезгілде, баланстан тыс есепте сату үшін қолда бар бағалы қағаздар және өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар бойынша өтелген берешектер қ ұ н ы н а :

Шығыс 8730 "Залалға есептен шығарылған борыштар".

#### **4-тарау. РЕПО және кері РЕПО операцияларының бухгалтерлік есебі**

45. РЕПО операцияларын жасаған кезде (бағалы қағаздарды сатқан кезде) мәміле сомасына мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 3050 03 "Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары";

және, бір мезгілде, РЕПО операциялары бойынша бағалы қағаздарды аудару кезінде, баланстан тыс есепте:

Шығыс 8970 "Депо" шоттары (ұйымның номиналдық құны орталық депозитарийде "депо" шотында есепте тұрған бағалы қағаздарын есепке алуға арналған жеке шот) .

46. РЕПО операциялары бойынша сыйақы түріндегі шығыстар есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7310 04 "Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар"

Кт 3380 02 "Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар".

47. РЕПО операциялары бойынша бұрын берілген бағалы қағаздарды алған кезде РЕПО операциялары бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар сомасына және РЕПО мәмілесін жабу сомасына (осы мәміле жасау сәтінде белгіленген мәмілелерді жабу құнына) мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге а с ы р ы л а д ы :

Дт 3050 03 "Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары",  
3380 02 "Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша  
сыйақы түрінде есептелген шығыстар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

және бір мезгілде, РЕПО операциялары бойынша берілген бағалы қағаздарды  
кері аударған кезде баланстан тыс есепте:

Кіріс 8970 "Депо" шоты" (ұйымның РЕПО операциялары бойынша берілген  
бағалы қағаздарының номиналдық құнын есепке алуға арналған жеке шот).

48. Кері РЕПО операцияларын жасаған кезде (бағалы қағаздар сатып алған  
кезде) мәміле сомасына мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1150 01 "Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

және, бір мезгілде баланстан тыс есепте:

Кіріс 8970 "Депо" шоты" (кері РЕПО операциялары бойынша алынған, сатып  
алынған бағалы қағаздардың номиналдық құнын есепке алу үшін жеке қосалқы  
ш о т а ш у м е н ) .

49. Кері РЕПО операциялары кезеңінде сыйақы есептеген кезде мынадай  
бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1270 02 "Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары бойынша  
сыйақы түрінде есептелген кірістер"

Кт 6110 04 "Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары бойынша  
сыйақы алуға байланысты кірістер".

50. Кері РЕПО операциялары бойынша бұрын алынған бағалы қағаздарды  
берген кезде кері РЕПО мәмілесі бойынша есептелген сыйақы сомасына және  
кері РЕПО мәмілесін жабу сомасына (осы мәмілені жасау сәтінде белгіленген  
мәміле жабу құны) мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1150 01 "Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары",  
1270 02 "Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары бойынша  
сыйақы түрінде есептелген кірістер";

және бір мезгілде баланстан тыс шотта:

Шығыс 8970 "Депо" шоты" (кері РЕПО операциялары бойынша алынған  
сатып алынған бағалы қағаздардың номиналдық құнын есепке алу үшін жеке  
қосалқы шот ашумен).

## **5-тарау. Тазартылған бағалы металдарды сатып алу-сату бойынша операциялардың бухгалтерлік есебі**

51. Тазартылған бағалы металдарды сатып алған кезде мәміле бойынша шығындарды есепке ала отырып сатып алу құнына мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар"  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

Қосалқы бухгалтерлік есепте тазартылған бағалы металдар унциялармен, сондай-ақ Лондон бағалы металдар нарығы қауымдастығының таңертеңгілік және кешкі фиксингін және теңгенің Америка долларына бағамын (ұйымның есеп саясатына қарай) бухгалтерлік есепте көрсетудің белгіленген күніне қолда бар тазартылған бағалы металдар санына көбейту арқылы теңгемен көрсетіледі.

52. Сатып алынған тазартылған бағалы металдарды әділ құны бойынша қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) егер тазартылған бағалы металдардың әділ құны олардың есептік құнынан жоғары болғанда:

Дт 1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар"

Кт 6280 03 "Тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер";

2) егер тазартылған бағалы металдардың есептік құны олардың әділ құнынан жоғары болғанда:

Дт 7470 04 "Тазартылған қымбат металдарды да қайта бағалаудан болған іске асырылмаған шығыстар"

Кт 1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар".

53. Тазартылған бағалы металдарды осы Нұсқаулықтың 52-тармағына сәйкес әділ құны бойынша қайта бағалау жүргізілгеннен кейін сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) Тазартылған қымбат металдарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат  
м е т а л д а р " ;

2) мәміле сомасы және тазартылған қымбат металдардың есептік құны арасында оң айырмашылық пайда болған кезде:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 6280 01 "Тазартылған қымбат металдарды сатып алу-сатудан  
к і р і с т е р " ;

3) мәміле сомасы және тазартылған қымбат металдардың есептік құны арасында теріс айырмашылық пайда болған кезде:

Дт 7470 01 "Тазартылған бағалы металдарды сатып алу-сату  
б о й ы н ш а ш ы ғы с т а р "  
Кт 1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат  
м е т а л д а р " ;

4) іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6280 03 "Тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске  
а с ы р ы л м а ғ а н к і р і с т е р "  
Кт 6280 05 "Тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске  
а с ы р ы л ғ а н к і р і с т е р ",  
7470 04 "Тазартылған қымбат металдарды да қайта бағалаудан  
болған іске асырылмаған шығыстар";

5) іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6280 03 "Тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске  
а с ы р ы л м а ғ а н к і р і с т е р ",  
7470 07 "Тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске  
а с ы р ы л ғ а н ш ы ғы с т а р "  
Кт 7470 04 "Тазартылған қымбат металдарды да қайта бағалаудан  
болған іске асырылмаған шығыстар".

**6-тарау. Шетел валютасымен операциялардың  
бухгалтерлік есебі 1. Шетел валютасын сатып алу, сату және айырбастау  
бойынша операцияларды есепке алу**

54. Ұйым шетел валютасын сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

|    |      |                                      |
|----|------|--------------------------------------|
| Дт | 1010 | "Кассадағы ақша қаражаттары",        |
|    | 1030 | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты", |
|    | 1040 | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"      |
| Кт | 1010 | "Кассадағы ақша қаражаттары",        |
|    | 1030 | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты", |
|    | 1040 | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";     |

егер сатып алу бағамы валюталарды айырбастау бағамынан жоғары болса:

|    |         |                                                   |
|----|---------|---------------------------------------------------|
| Дт | 7470 02 | "Шетел валютасын сатып алу-сату бойынша шығыстар" |
| Кт | 1010    | "Кассадағы ақша қаражаттары",                     |
|    | 1030    | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",              |
|    | 1040    | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";                  |

егер сату бағамы валюталарды айырбастау бағамынан төмен болса:

|    |         |                                               |
|----|---------|-----------------------------------------------|
| Дт | 1010    | "Кассадағы ақша қаражаттары",                 |
|    | 1030    | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",          |
|    | 1040    | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"               |
| Кт | 6280 02 | "Шетел валютасын сатып алу-сатудан кірістер". |

55. Ұйым шетел валютасын сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылатын шетел валютасының сомасына:

|    |      |                                      |
|----|------|--------------------------------------|
| Дт | 1010 | "Кассадағы ақша қаражаттары",        |
|    | 1030 | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты", |
|    | 1040 | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"      |
| Кт | 1010 | "Кассадағы ақша қаражаттары",        |
|    | 1030 | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты", |
|    | 1040 | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";     |

2) егер сату бағамы валюталарды айырбастау бағамынан жоғары болса:

|    |         |                                               |
|----|---------|-----------------------------------------------|
| Дт | 1010    | "Кассадағы ақша қаражаттары",                 |
|    | 1030    | "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",          |
|    | 1040    | "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"               |
| Кт | 6280 02 | "Шетел валютасын сатып алу-сатудан кірістер"; |

3) егер сату бағамы валюталарды айырбастау бағамынан төмен болса:

|    |         |                                                   |
|----|---------|---------------------------------------------------|
| Дт | 7470 02 | "Шетел валютасын сатып алу-сату бойынша шығыстар" |
|----|---------|---------------------------------------------------|

Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

56. Ұйым шетел валютасын айырбастаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

айырбасталатын шетел валюталарының сомасына:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары" (жеке шот),  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты" (жеке шот),  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты" (жеке шот)  
Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары" (жеке шот),  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты" (жеке шот),  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты" (жеке шот);

оң айырмашылық сомасына:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 6280 02 "Шетел валютасын сатып алу-сатудан кірістер";  
теріс айырмашылық сомасына:

Дт 7470 02 "Шетел валютасын сатып алу-сату бойынша шығыстар"

Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

## **2. Авансты пайдаланып шетел валютасымен операцияларын есепке алу**

57. Айырбастау пункттеріне аванс түрінде шетел валютасын және теңге берген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1240 "Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі"  
Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

58. Айырбастау пункті шетел валютасын және теңгені қайтарған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) қайтарылған шетел валютасы және теңге сомасына:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1240 "Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі";

2) қайтарылған және берілген шетел валютасының сомасы арасындағы айырмашылыққа:

егер осы айырмашылық оң болса:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары"

Кт 6280 02 "Шетел валютасын сатып алу-сатудан кірістер";

егер осы айырмашылық теріс болса:

Дт 7470 02 "Шетел валютасын сатып алу-сату бойынша шығыстар"

Кт 1240 "Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі".

### **3. Шетел валютасын қайта бағалау бойынша операцияларды есепке алу**

59. Есеп бағамының өзгеруіне байланысты шетел валютасын қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

оң бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",

1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер";

теріс бағам айырмашылығы сомасына:

Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар"

Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",

1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

60. Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған кірістер шығыстар сомасына шетел валютасын сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер"

Кт 6250 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған кірістер",

7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар";

2) іске асырылған шығыстар сомасына:  
Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с т е р " ,  
7430 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
ш ы ғ ы с т а р "  
Кт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
шығыстар".

## **7-тарау. Берілген заемдардың бухгалтерлік есебі**

61. Заем шартын жасағаннан (теңгемен және шетел валютасымен берілген) және заемды ресімдеу бойынша барлық қажетті рәсімдерді орындағаннан кейін (оның ішінде заемды қайтаруды қамтамасыз ету бойынша) мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) берілген заем сомасы өтеуге тиісті заемның сомасына тең болған жағдайда:

нақты берілген ақша сомасына:  
Дт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар"  
Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";  
контрагенттің заем алуға арналған комиссиялық шығыстары сомасына (жеңілдік сомасына):

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1110 23 "Берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша дисконт",  
2010 22 "Берілген ұзақ мерзімді заемдар бойынша дисконт";  
2) берілген заем сомасы өтеуге жататын заем сомасынан аз болған жағдайда:

нақты берілген ақша сомасына:  
Дт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар"  
Кт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";  
дисконт (жеңілдік) сомасына:  
Дт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар"

Кт 1110 23 "Берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша дисконт",  
2010 22 "Берілген ұзақ мерзімді заемдар бойынша дисконт".

62. Бір мезгілде, кепіл туралы шарт негізінде кепілді қамтамасыз етуге қабылданған мүлік құнының сомасына (теңгедегі және шетел валютасындағы) мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Кіріс 8830 "Клиенттің міндеттемесін қамтамасыз етуге (кепілге)  
қабылданған мүлік".

63. Егер заемшының міндеттемесін қамтамасыз ету ретінде кепілдік қабылданса, қабылданған кепілдік сомасын баланстан тыс шоттарда көрсету кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 8120 "Қабылданған кепілдіктер бойынша ықтимал талаптар"

Кт 8420 "Қабылданған кепілдіктер бойынша талаптарды ықтимал  
азайту".

64. Берілген заемдар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйақы және дисконт (жеңілдік) амортизациясын есептеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйақы сомасына:

Дт 1270 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер",

2170 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер"

Кт 6110 32 "Заемдар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер";

2) тиісті кезеңге тиесілі дисконт (жеңілдік) амортизациясы сомасына:

Дт 1110 23 "Берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша дисконт",  
2010 22 "Берілген ұзақ мерзімді заемдар бойынша дисконт"

Кт 6110 07 "Берілген заемдар бойынша дисконт амортизациясы  
бойынша кірістер".

65. Берілген заемдар бойынша клиенттерге есептелген сыйақы төлеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",

1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1270 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер",

2170 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер".

66. Берілген заемдар бойынша есептелген сыйақы сомасын заемшы алдын ала төлеген жағдайда, кірістер шотында сыйақы есептеу осы Нұсқаулықтың 64-тармағында көзделген сыйақы есептеу тәртібіне ұқсас жүргізіледі.

а й ы р м а ш ы л ы қ                                  с о м а с ы н а :

1) заемның әділ құны оның есептік құнынан асып кеткен жағдайда,

2) заемның есептік құны оның әділ құнынан асып кеткен жағдайда,  
а й ы р м а ш ы л ы қ с о м а с ы н а :

Кт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар".

1) валюталар бағамы ұлғайған кезде:

2) валюталар бағамы азайған кезде:

Кт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар".

1) оң индекстеу кезінде:

Дт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
1270 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер",

2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар",  
2170 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер"

Кт 6280 04 "Басқа да қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер" ;

2) теріс индекстеу кезінде:

Дт 7470 05 "Басқа да қайта бағалаудан болған іске асырылмаған  
шығыстар"

Кт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
1270 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер",

2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар",  
2170 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер".

70. Шетел валютасында кіріске алынған кепілдік мүліктің құны айырбастау  
бағамының өзгеруіне қарай ұйымның есеп саясатында белгіленген мерзімде  
қ а й т а б а ғ а л а н а д ы .

71. Берілген заемдар бойынша негізгі борышты өтеу кезінде (теңгедегі және  
шетел валютасындағы) мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар".

72. Заем және ол бойынша сыйақы, сондай-ақ шарт бойынша барлық, оның  
ішінде клиенттердің міндеттемелерін қамтамасыз ету болып табылатын  
қабылданған кепіл немесе қабылданған кепілдік сомасын қайтару  
міндеттемелерін орындау толық өтелген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар  
ж ү з е г е а с ы р ы л а д ы :

кепіл заттың құнын есептен шығарған кезде:

Шығыс 8830 "Клиенттің міндеттемесін қамтамасыз ету (кепіл) үшін  
қабылданған мүлік" ;

қабылданған кепілдік сомасын есептен шығарған кезде:

Дт 8120 "Қабылданған кепілдіктер бойынша ықтимал талаптар"

Кт 8420 "Қабылданған кепілдіктер бойынша талаптарды ықтимал  
а з а й т у " .

73. Заем шартының талаптарында белгіленген мерзім басталған кезде заемшы  
есептелген сыйақыны төлемесе, есептелген, бірақ төленбеген сыйақы сомасы  
мерзімі өткен активтер шотына жатқызылады және мынадай бухгалтерлік жазба

жүзеге

асырылады:

Дт 1270 29 "Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер"

Кт 1270 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер",

2170 25 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде  
есептелген кірістер".

74. Егер мерзім басталған кезде заемшы негізгі борышты өтемесе, өтелмеген негізгі борыш сомасы мерзімі өткен активтер шотына жатқызылады және мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1110 22 "Клиенттердің берілген заемдар бойынша мерзімі өткен  
берешегі"

Кт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар".

75. Егер заем шартының талаптарында мерзімі өткен сыйақыға тұрақсыздық айыбы (айыппұл, өсімпұл) есептеу көзделсе, мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1280 10 "Басқа да дебиторлық берешек"

Кт 1280 09 "Есептелген тұрақсыздық айыбы (айыппұл, өсімпұл)".

76. Мерзімі өткен сыйақыны және берілген заем бойынша тұрақсыздық айыбын (айыппұл, өсімпұл) төлеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",

1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1270 29 "Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер",  
1280 10 "Басқа да дебиторлық берешек".

77. Мерзімі өткен сыйақыны және берілген заем бойынша негізгі борышты төлеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",

1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1110 22 "Клиенттердің берілген заемдар бойынша мерзімі өткен  
берешегі",

1270 29 "Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер".

78. Резервтер (провизиялар) құрған және кейіннен берілген заем бойынша төленбеген, мерзімі өткен сыйақыны баланстан шығарған жағдайда мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

есептелген сыйақының құнсыздануынан болған залал сомасына:

Дт 7440 21 "Берілген заемдар бойынша резервтерді

(провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар"  
Кт 1290 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша залалдарды  
жабуға арналған резервтер (провизиялар)";

баланстан есептен шығарылған сыйақы сомасына:  
Дт 1290 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша залалдарды  
жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 1270 29 "Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер".

79. Заемшы баланстан бұрын есептен шығарылған сыйақыны резервтер (провизиялар) есебінен өтеген жағдайда мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 6240 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған  
резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден  
(жоюдан) кірістер".

80. Заемдардың құнсыздануынан болған залалдарды жабуға арналған резервтер (провизиялар) құрған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7440 21 "Берілген заемдар бойынша резервтерді  
(провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар"

Кт 1290 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша залалдарды  
жабуға арналған резервтер (провизиялар)".

81. Заемдардың құнсыздануынан болған залалдарды жабуға арналып қалыптастырылған резервтерді (провизиялар) түзеткен кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1290 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша залалдарды  
жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 6240 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған  
резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден  
(жоюдан) кірістер".

82. Заемдарды есептен шығарған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1290 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша залалдарды  
жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 1110 21 "Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар",  
2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар";

және бір мезгілде, ұйымның баланстан тыс есебінде есептен шығарылған  
талаптар құнына:

Кіріс 8730 "Залалға есептен шығарылған борыштар".

83. Борышкер сол кезеңде құрылған резервтер (провизиялар) есебінен балансқа есептен шығарылған заемдар бойынша берешектерді өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1010 "Кассадағы ақша қаражаттары",  
1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 6240 21 "Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден  
(ж о ю д а н) кірістер";

және бір мезгілде, ұйымның баланстан тыс есебінде өтелген берешек құнына:

Шығыс 8730 "Залалға есептен шығарылған борыштар".

## 8-тарау. Салымдардың бухгалтерлік есебі

84. Екінші деңгейдегі банктердегі және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардағы салымдарға ақша орналастырған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) с а л ы м с о м а с ы н а :

Дт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді с а л ы м д а р " ,

1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша с а л ы м д а р " ,

1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар",

1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты с а л ы м д а р " ,

1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді с а л ы м д а р " ,

2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар",

2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар",

2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді салымдар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) пайда болған жағдайда:  
дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар",

1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдар",

1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар",

1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар",

1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді салымдар",

2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар",

2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын

ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты

с а л ы м д а р " ,

2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді

с а л ы м д а р "

Кт 1150 11 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша

д и с к о н т " ,

2040 08 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша

д и с к о н т " ;

с ы й л ы қ а қ ы с о м а с ы н а :

Дт 1150 12 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша

с ы й л ы қ а қ ы " ,

2040 09 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша

с ы й л ы қ а қ ы "

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

85. Салымдар бойынша сыйақы есептеу және құны валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген салымдарды ұйымның есеп саясатына сәйкес қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге а с ы р ы л а д ы :

1) с ы й а қ ы е с е п т е г е н к е з д е :

Дт 1270 22 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген

к і р і с т е р " ,

1270 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",

1270 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",

2170 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",

- 2170 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер"
- Кт 6110 29 "Талап ету салымдары бойынша сыйақы алуға байланысты к і р і с т е р " ,
- 6110 30 "Мерзімді салымдар бойынша сыйақы алуға байланысты к і р і с т е р " ,
- 6110 31 "Шартты салымдар бойынша сыйақы алуға байланысты к і р і с т е р " ;
- 2) оң бағам айырмашылығы сомасына:
- Дт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді с а л ы м д а р " ,
- 1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша қысқа мерзімді салымдар" ,
- 1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар" ,
- 1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты с а л ы м д а р " ,
- 1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді с а л ы м д а р " ,
- 1150 11 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша д и с к о н т " ,
- 1150 12 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша с ы й л ы қ а қ ы " ,
- 1270 22 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген к і р і с т е р " ,

- 1270 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 1270 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар",
- 2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар",
- 2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді салымдар",
- 2040 08 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша дисконт",
- 2040 09 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы",
- 2170 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 2170 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер"
- Кт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер";
- 3) оң бағам айырмашылығы сомасына:
- Дт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар"
- Кт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді

- с а л ы м д а р " ,
- 1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша қысқа мерзімді салымдар" ,
- 1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар" ,
- 1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар" ,
- 1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді салымдар" ,
- 1150 11 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша дисконт" ,
- 1150 12 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы" ,
- 1270 22 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" ,
- 1270 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" ,
- 1270 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер" ,
- 2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар" ,
- 2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты

- с а л ы м д а р " ,
- 2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді с а л ы м д а р " ,
- 2040 08 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша д и с к о н т " ,
- 2040 09 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша с ы й л ы қ а қ ы " ,
- 2170 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 2170 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер".

86. Салымдар бойынша төлем көзінен ұсталуға тиісті табыс салығы түрінде шығыстар есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7710 "Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар"

Кт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы".

87. Егер банк салымы шартының талаптарында есептелген (жинақталған) сыйақы сомасын капиталдандыру көзделсе, салымның жалпы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді с а л ы м д а р " ,

1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша қысқа мерзімді салымдар" ,

1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар",

1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты с а л ы м д а р " ,

- 1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді салымдар",
- 2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар",
- 2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар",
- 2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді салымдар"
- Кт 1270 22 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 1270 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 1270 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 2170 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",
- 2170 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер".

88. Дисконт (жеңілдік) немесе сыйлықақы амортизациясы кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

- 1) дисконт (жеңілдік) амортизациясы сомасына, теңгемен:

Дт 1150 11 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша  
д и с к о н т " ,  
2040 08 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша  
д и с к о н т "

Кт 6110 05 "Орналастырылған салымдар бойынша дисконт  
амортизациясы бойынша кірістер";

2) с ы й л ы қ а қ ы с о м а с ы н а :

Дт 7310 10 "Орналастырылған салымдар бойынша сыйлықақы  
амортизациясы бойынша шығыстар"

Кт 1150 12 "Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша  
с ы й л ы қ а қ ы " ,  
2040 09 "Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша  
с ы й л ы қ а қ ы " .

89. Салым бойынша сыйақыны нақты алған кезде мынадай бухгалтерлік  
жазбалар жүзеге асырылады:

1) есептелген сыйақы сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1270 22 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша  
салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген  
к і р і с т е р " ,

1270 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша  
сыйақы түрінде есептелген кірістер",

1270 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша  
сыйақы түрінде есептелген кірістер",

2170 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша  
сыйақы түрінде есептелген кірістер",

2170 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша  
сыйақы түрінде есептелген кірістер";

- 2) ұсталған табыс салығы сомасына:  
Дт 3110 01 "Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы"  
Кт 1270 22 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген к і р і с т е р " ,  
1270 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
1270 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
2170 23 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер",  
2170 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер".

90. Орналастырылған салымдар бойынша негізгі борыштың сомасын қайтарған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

- Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді с а л ы м д а р " ,  
1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша қысқа м е р з і м д і с а л ы м д а р " ,  
1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар",  
1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк

операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты  
с а л ы м д а р " ,

1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді  
с а л ы м д а р " ,

2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар",

2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты  
с а л ы м д а р " ,

2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді  
с а л ы м д а р " ;

іске асырылған табыстар сомасына:

Дт 6250 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с т е р "

Кт 6250 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
к і р і с т е р " ;

іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 7430 02 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылған  
ш ы ғ ы с т а р "

Кт 7430 01 "Шетел валютасын қайта бағалаудан іске асырылмаған  
ш ы ғ ы с т а р " .

91. Ұйым әрбір есепті күнге салымдар құнсыздануының объективті  
белгілерінің болуын бағалайды. Олар құнсызданған жағдайда халықаралық  
қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес құнсызданудан болған  
залал сомасы есептеледі және құнсызданудан болған залалдарды жабуға  
арналған резервтер (провизиялар) құрған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар  
ж ү з е г е а с ы р ы л а д ы :

1) салымдардың құнсыздануынан залалдарды жабуға арналған резервтер (   
п р о в и з и я л а р ) с о м а с ы н а :

Дт 7440 02 "Орналастырылған салымдар бойынша резервтерді  
(провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар"

Кт 1290 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк

операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша  
залалдарды жабуға арналған резервтер (провизиялар)";

2) салымдардың құнсыздануынан залалдарды жабуға қалыптастырылған  
резервтерді (провизиялар) түзеткен кезде:

Дт 1290 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша  
залалдарды жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 6240 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша құрылған  
резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден  
( ж о ю д а н ) к і р і с т е р " ;

3) салымдарды құрылған резервтердің (провизиялардың) есебінен баланстан  
е с е п т е н ш ы ғ а р ғ а н :

Дт 1290 24 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша  
залалдарды жабуға арналған резервтер (провизиялар)"

Кт 1150 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді  
с а л ы м д а р " ,

1150 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша қысқа  
м е р з і м д і с а л ы м д а р " ,

1150 04 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар",

1150 05 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты  
с а л ы м д а р " ,

1150 06 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк  
операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын  
ұйымдарда орналастырылған басқа да қысқа мерзімді  
с а л ы м д а р " ,

2040 01 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар",  
2040 02 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар",  
2040 03 "Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған басқа да ұзақ мерзімді салымдар".

## **9-тарау. Туынды қаржы құралдарымен операциялардың бухгалтерлік есебі 1. Форвардтық операцияларды есепке алу**

92. Туынды қаржы құралдарымен сатушы/сатып алушы белгілі бір мерзім аяқталғаннан кейін базалық активті келісілген талаптармен болашақта сатып алу/сату (бұдан - форвард) міндеттемесін қабылдайтын операциялар жүзеге асырылған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 8300 01 "Қаржы активтерін сатып алу бойынша шартты талаптар"  
Кт 8600 01 "Қаржы активтерін сату бойынша шартты міндеттемелер".

93. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен форвардты қайта бағалауды жүзеге асырған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) форвардтың әділ құнының оң өзгерісі сомасына:

Дт 1280 03 "Форвард мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6280 04 "Басқа да қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер",

6290 02 "Бағалы қағаздар бойынша форвард мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған кіріс",

6290 03 "Шетел валютасы бойынша форвард мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған кіріс",

6290 04 "Тазартылған қымбат металдар бойынша форвард мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған кіріс";

2) форвардтың әділ құнының теріс өзгерісі сомасына:

Дт 7470 05 "Басқа да қайта бағалаудан болған іске асырылмаған шығыстар",

7480 02 "Бағалы қағаздар бойынша форвард мәмілесін қайта

бағалаудан іске асырылмаған шығыс",  
7480 03 "Шетел валютасы бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс",  
7480 04 "Тазартылған қымбат металдар бойынша форвард  
мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған  
шығыс"

Кт 3390 02 "Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер;  
3) форвардтың әділ құнын оң/теріс түзетуге есептелген сомаға:  
Дт 3390 02 "Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер  
Кт 1280 03 "Форвард мәмілесі бойынша талаптар".

94. Форвардтың орындалу күніне мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге  
асырылады :

1) нетто негізде есеп айырысқан жағдайда ұйым ақша аударған кезде:

Дт 3390 02 "Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) нетто негізде есеп айырысқан жағдайда қарсы әріптестен ақша алған кезде:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
Кт 1280 03 "Форвард мәмілесі бойынша талаптар";

3) форвард шартына сәйкес базалық актив сатып алған кезде сатып алынған  
базалық актив құнына :

Дт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат  
металдар",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
3390 02 "Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты",

1280 03 "Форвард мәмілесі бойынша талаптар";  
4) форвард талаптарына сәйкес базалық активті сатқан кезде:  
сатылатын базалық актив құнына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты",  
3390 02 "Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер  
Кт 1120 01 "Саудаға арналған қаржы активтері",  
1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат  
металдар",  
1280 03 "Форвард мәмілесі бойынша талаптар",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

5) базалық активтерді сатып алу-сатуға арналған форвардты қайта бағалаудан  
іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6280 04 "Басқа да қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер",  
6290 02 "Бағалы қағаздар бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан іске асырылмаған кіріс",  
6290 03 "Шетел валютасы бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан іске асырылмаған кіріс",  
6290 04 "Тазартылған қымбат металдар бойынша форвард  
мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған кіріс"  
Кт 6290 10 "Форвардтар бойынша кірістер",  
7480 02 "Бағалы қағаздар бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан іске асырылмаған шығыс",  
7480 03 "Шетел валютасы бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс",  
7480 04 "Тазартылған қымбат металдар бойынша форвард  
мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған  
шығыс",  
7470 05 "Басқа да қайта бағалаудан болған іске асырылмаған

шығыстар " ;

6) бағалы қағаздарды сатып алуға-сатуға арналған форвардты қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6280 04 "Басқа да қайта бағалаудан іске асырылмаған  
кірістер" ,

6290 02 "Бағалы қағаздар бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан іске асырылмаған кіріс",

6290 03 "Шетел валютасы бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан іске асырылмаған кіріс",

6290 04 "Тазартылған қымбат металдар бойынша форвард  
мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған кіріс",

7480 10 "Форвард мәмілелері бойынша шығыстар"

Кт 7470 05 "Басқа да қайта бағалаудан болған іске асырылмаған  
шығыстар" ,

7480 02 "Бағалы қағаздар бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан іске асырылмаған шығыс",

7480 03 "Шетел валютасы бойынша форвард мәмілесін қайта  
бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс",

7480 04 "Тазартылған қымбат металдар бойынша форвард  
мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған

шығыс " ;

7) шартты талаптар және шартты міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 01 "Қаржы активтерін сату бойынша шартты міндеттемелер"

Кт 8300 01 "Қаржы активтерін сатып алу бойынша шартты  
талаптар".

## **2. Фьючерспен операцияларды есепке алу**

95. Туынды қаржы құралдарымен сатушы/сатып алушы белгілі бір мерзім аяқталғаннан кейін базалық активті ұйымдасқан нарықта келісілген стандартты талаптармен сатып алу/сату (бұдан - фьючерс) міндеттемесін қабылдайтын операциялар жүзеге асырылған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады :

фьючерс сатып алу бойынша шартты талаптар және міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 02 "Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты  
талаптар"

Кт 8600 02 "Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты  
міндеттемелер" ;

фьючерс сату бойынша шартты талаптар және міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 03 "Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты талаптар"

Кт 8600 03 "Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты  
м і н д е т т е м е л е р " .

96. Фьючерс бойынша маржа төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба  
ж ү з е г е а с ы р ы л а д ы :

Дт 1610 02 "Брокерлермен есеп айырысу"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

97. Фьючерс жасағаны үшін брокерге комиссия төлеген кезде мынадай  
бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7470 82 "Брокерлік және дилерлік қызмет бойынша қызмет  
көрсету үшін комиссиялық шығыстар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

98. Фьючерс бойынша қосымша маржа төлеген немесе фьючерс бойынша  
есепте тұрған маржаның рұқсат етілген сомасын есептен шығарған кезде  
мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) ұйым қосымша төлеген маржа сомасына:

Дт 1610 02 "Брокерлермен есеп айырысу"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

2) есепте тұрған маржаның рұқсат етілген сомасын есептен шығарған кезде:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1610 02 "Брокерлермен есеп айырысу".

99. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен әділ құны бойынша  
базалық активті сатып алуға және/немесе сатуға арналған фьючерсті қайта  
бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) фьючерстің әділ құнының оң өзгерісі сомасына:

Дт 1280 02 "Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6290 01 "Фьючерс мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с " ;

2) фьючерстің әділ құнының теріс өзгерісі сомасына:

Дт 7480 01 "Фьючерс мәмілесін қайта бағалаудан болған іске  
а с ы р ы л м а ғ а н ш ы ғ ы с "

Кт 3390 01 "Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер";

3) фьючерстің әділ құнын оң/теріс түзетуде есепте тұрған сомаға:

Дт 3390 01 "Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1280 02 "Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар".

100. Фьючерстің құнын нетто негізде ақшамен өтеген (фьючерстің ашық позициясын жабылған) жағдайда фьючерстің ашық позициясы жабылған күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

ұйым фьючерсті нетто негізде өтеген кезде:

Дт 3390 01 "Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1610 02 "Брокерлермен есеп айырысу";

ұйым фьючерсті нетто негізде қарсы әріптес өтеген кезде:

Дт 1610 02 "Брокерлермен есеп айырысу"

Кт 1280 02 "Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар";

фьючерсті сатып алу бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына :

Дт 8600 02 "Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты  
м і н д е т т е м е л е р "

Кт 8300 02 "Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты  
т а л а п т а р " ;

фьючерсті сату бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 03 "Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты  
м і н д е т т е м е л е р "

Кт 8300 03 "Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты талаптар";

фьючерсті қайта бағалаудан іске асырылған кірістер сомасына:

Дт 6290 01 "Фьючерс мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с "

Кт 6290 09 "Фьючерс мәмілелері бойынша кірістер",

7480 01 "Фьючерс мәмілесін қайта бағалаудан болған іске  
с ы р ы л м а ғ а н ш ы ғ ы с " ;

фьючерсті қайта бағалаудан іске асырылған шығыстар сомасына:

Дт 6290 01 "Фьючерс мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с " ,

7480 09 "Фьючерс мәмілелері бойынша шығыстар"

Кт 7480 01 "Фьючерс мәмілесін қайта бағалаудан болған іске  
асырылмаған шығыс".

### **3. Опционмен операцияларды есепке алу**

101. Туынды құралдармен бір тарап басқа тараптан келісілген талаптармен келісілген баға бойынша болашақта "колл"/"пут" базалық активін сатып алу немесе сату құқығын сатып алатын (бұдан әрі - сатып алынған опцион) операцияларды жүзеге асыру кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге

а с ы р ы л а д ы :

ш а р т т ы т а л а п т а р с о м а с ы н а :

Дт 8300 06 "Сатып алынған опцион - "колл" мәмілелері",

8300 07 "Сатып алынған опцион - "пут" мәмілелері"

Кт 8600 06 "Сатып алынған қарсы шот опцион - "колл"  
м ә м і л е л е р і " ,

8600 07 "Сатып алынған қарсы шот опцион - "пут" мәмілелері";

1) сатып алынған "колл"/"пут" опционы бойынша төленген сыйлықақы

с о м а с ы н а :

Дт 1280 04 "Опцион мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

102. Сатып алынған "колл"/"пут" опционын әділ құны бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен, сондай-ақ опционды жабу күні қайта бағалау кезінде және мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатып алынған опционның әділ құнының оң өзгерісі сомасына:

Дт 1280 04 "Опцион мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6290 05 "Опцион мәмілесі бойынша талаптар";

2) сатып алынған опционның әділ құнының теріс өзгерісі сомасына:

Дт 7480 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан болған іске

а с ы р ы л м а ғ а н ш ы ғ ы с "

Кт 1280 04 "Опцион мәмілесі бойынша талаптар".

103. Ашық позицияны жабу немесе сатып алынған "колл"/"пут" опционын орындау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатып алынған "колл"/"пут" опционының талаптары бойынша шартты талаптар және шартты міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 06 "Сатып алынған опцион "колл" мәмілелері" - қарсы  
ш о т ,

8600 07 "Сатып алынған опцион "пут" мәмілелері" - қарсы шот

Кт 8300 06 "Сатып алынған опцион - "колл" мәмілелері",

8300 07 "Сатып алынған опцион - "пут" мәмілелері";

2) қарсы әріптес "колл"/"пут" опционының (ашық позицияны жабу) құнын а қ ш а м е н ө т е г е н к е з д е :

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1280 04 "Опцион мәмілесі бойынша талаптар";

3) сатып алынған "колл" опционның шарттарына сәйкес базалық активті с а т ы п а л ғ а н к е з д е :

с а т ы п а л ы н ғ а н а к т и в т е р қ ұ н ы н а :



7480 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс";

б) сатып алынған "колл"/"пут" опционы бойынша іске асырылған шығыстар  
с о м а с ы н а :

Дт 6290 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған к і р і с " ,

7480 11 "Опцион мәмілелері бойынша шығыстар"

Кт 7480 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс" .

104. Туынды құралдармен бір тарап басқа тарапқа келісілген талаптармен келісілген баға бойынша болашақта "колл"/"пут" базалық активін сатып алу немесе сату құқығын сататын (бұдан әрі - сатылған опцион) операцияларды жүзеге асыру кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 8300 08 "Сатылған опцион "пут" мәмілелері - қарсы шот",

8300 09 "Сатылған опцион "колл" мәмілелері - қарсы шот"

Кт 8600 08 "Сатылған опцион "пут" мәмілелері",

8600 09 "Сатылған опцион "колл" мәмілелері";

алынған сыйлықақы сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 3390 03 "Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер".

105. Сатылған "колл"/"пут" опционын әділ құны бойынша есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен, сондай-ақ опционды жабу күнінде қайта бағалаған кезде бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылған "колл"/"пут" опционын әділ құнының оң өзгерісі сомасына:

Дт 3390 03 "Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 6290 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған к і р і с " ;

2) сатылған "колл"/"пут" опционын әділ құнының теріс өзгерісі сомасына:

Дт 7480 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс"

Кт 3390 03 "Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер".

106. Ашық позицияны жабу немесе сатылған "колл"/"пут" опционын орындау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылған "колл"/"пут" опционының талаптарына сәйкес шартты талаптар және шартты міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 08 "Сатылған опцион "пут" мәмілелері - қарсы шот",

8300 09 "Сатылған опцион "колл" мәмілелері - қарсы шот"

Кт 8600 08 "Сатылған опцион "пут" мәмілелері",

8600 09 "Сатылған опцион "колл" мәмілелері";  
2) қарсы әріптес сатылған "колл"/"пут" опционының құнын өтеген кезде ( а ш ы қ п о з и ц и я н ы ж а б у ) :

Дт 3390 03 "Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер"  
Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";

3) сатылған "колл" опционының талаптарына сәйкес базалық активті сатқан к е з д е :

сатылатын активтер құнына:  
Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты",  
3390 03 "Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер"  
Кт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат  
металдар",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары";

4) сатылған "пут" опционының талаптарына сәйкес базалық активті сатып а л ғ а н к е з д е :

сатып алынған активтер құнына:  
Дт 1130 01 "Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді  
инвестициялар",  
1140 01 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы  
инвестициялары",  
1150 07 "Тазартылған қымбат металдар",  
1150 08 "Жолдағы тазартылған қымбат металдар",  
1150 09 "Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат  
металдар",  
2020 01 "Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді  
инвестициялар",  
2030 01 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы  
инвестициялары",

3390 03 "Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер"  
 Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
 1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты";  
 5) сатылған "колл"/"пут" опционы бойынша іске асырылған кірістер  
 с о м а с ы н а :  
 Дт 6290 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 к і р і с "  
 Кт 6290 11 "Опцион мәмілелері бойынша кірістер",  
 7480 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан болған іске  
 а с ы р ы л м а ғ а н ш ы ғ ы с ";  
 6) сатылған "колл"/"пут" опционы бойынша іске асырылған шығыстар  
 с о м а с ы н а :  
 Дт 6290 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған  
 к і р і с " ,  
 7480 11 "Опцион мәмілелері бойынша шығыстар"  
 Кт 7480 05 "Опцион мәмілесін қайта бағалаудан болған іске  
 асырылмаған шығыс".

#### **4. Валюталық своп операцияларын есепке алу**

107. Туынды құралмен алдын ала келісілген мерзім ішінде бір валютаны басқа валютаға айырбастау (бұдан әрі - валюталық своп) туралы келісім жасалатын операцияларды жүзеге асыру кезінде:

Дт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар"  
 Кт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер";  
 және бір мезгілде, баланстан тыс есепте валюталармен кері айырбастау бойынша талаптар мен міндеттемелер сомалары көрсетіледі:  
 Дт 8300 12 "Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты  
 т а л а п т а р "  
 Кт 8600 12 "Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты  
 м і н д е т т е м е л е р " .

108. Валюталық свопты валюталау күніне мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

алынған валюта сомасына:  
 Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
 1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"  
 Кт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар";  
 аударылатын валюта сомасына:  
 Дт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

109. Валюталық свопты әділ құны бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен қайта бағаланған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

әділ құнның оң өзгерісі сомасына:

Дт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6290 07 "Своп мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған  
к і р і с " ;

әділ құнның теріс өзгерісі сомасына:

Дт 7480 07 "Своп мәмілесін қайта бағалаудан болған іске  
а с ы р ы л м а ғ а н ш ы ғ ы с "

Кт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер";  
және бір мезгілде, есептелген оң/теріс қайта бағалау сомасына:

Дт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар".

110. Егер валюталық своп талаптарында сыйақы есептеу мен төлеу көзделген болса, мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

к і р і с т е р с о м а с ы н а :

Дт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6110 34 "Сыйақы алуға байланысты басқа да кірістер";  
ш ы ғ ы с т а р с о м а с ы н а :

Дт 7310 25 "Сыйақы төлеуге байланысты басқа да шығыстар"

Кт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер".

111. Валюталық своп бойынша сыйақы есептеген және төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

алынатын сыйақы сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар";  
т ө л е н е т і н с ы й а қ ы с о м а с ы н а :

Дт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",  
1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

112. Валюталық свопты жабу бойынша валюталау күніне мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 12 "Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты  
м і н д е т т е м е л е р "

Кт 8300 12 "Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты

т а л а п т а р " ;

айырбасталатын валюта сомасына:

валюталық своп құнының оң өзгерісі жағдайында:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты",

1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар";

валюталық своп құнының теріс өзгерісі жағдайында:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты",

3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

## 5. Пайыздық своп операцияларын есепке алу

113. Туынды құралдармен тараптар белгіленген және өзгермелі пайыздық ставкаларды қолданумен тұрақты пайыздық төлемдермен алмасатын (бұдан әрі - пайыздық своп) операциялар жүзеге асырылған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

егер пайыздық своп шарттары бойынша төлемдер өзгермелі пайыздық ставка бойынша көзделсе, бірақ сомалар белгіленген пайыздық ставкамен алынса:

Дт 8300 04 "Белгіленген пайыздық своп"

Кт 8600 04 "Өзгермелі пайыздық своп";

егер пайыздық своп шарттары бойынша төлемдер белгіленген пайыздық ставкамен көзделсе, бірақ сома өзгермелі пайыздық ставка бойынша алынса:

Дт 8300 05 "Өзгермелі пайыздық своп"

Кт 8600 05 "Белгіленген пайыздық своп".

114. Пайыздық своп бойынша сыйақы түрінде кірістер мен шығыстар есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

кірістер сомасына:

Дт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6110 34 "Сыйақы алуға байланысты басқа да кірістер";

шығыстар сомасына:

Дт 7310 25 "Сыйақы төлеуге байланысты басқа да шығыстар"

Кт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер".

115. Пайыздық свопты әділ құны бойынша ұйымның есеп саясатында

белгіленген кезеңділікпен қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

оң айырмашылық сомасына:

Дт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар"

Кт 6290 07 "Своп мәмілесін қайта бағалаудан іске асырылмаған к і р і с " ;

теріс айырмашылық сомасына:

Дт 7480 07 "Своп мәмілесін қайта бағалаудан болған іске асырылмаған шығыс"

Кт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер";

және бір мезгілде, оң/теріс қайта бағалауда есептелген сомаға:

Дт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар".

116. Пайыздық свопты әділ құны бойынша қайта бағалау өткізілгеннен кейін мерзімдік төлемдер жүргізу күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

алынған сыйақы сомасына:

Дт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты"

Кт 1280 06 "Своп мәмілесі бойынша талаптар";

төленген сыйақы сомасына:

Дт 3390 05 "Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер"

Кт 1030 "Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты",

1040 "Карт-шоттардағы ақша қаражаты".

117. Ашық позицияны жабу немесе пайыздық свопты жабу күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

пайыздық свопты сатып алу бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 04 "Белгіленген пайыздық своп"

Кт 8600 04 "Өзгермелі пайыздық своп";

пайыздық свопты сату бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 05 "Белгіленген пайыздық своп"

Кт 8300 05 "Өзгермелі пайыздық своп".

## 10-тарау. Хеджирлеудің бухгалтерлік есебі

118. Хеджирленетін бап ретінде айқындалған бағалы қағаздардың, тазартылған қымбат металдардың, шетел валютасының, заемдардың,

салымдардың бухгалтерлік есебі осы Нұсқаулықтың 3, 5, 6, 7 және 8-тарауларында көзделген тәртіппен жүзеге асырылады.

119. Хеджирлеу құралы ретінде пайдаланылатын туынды құралдардың бухгалтерлік есебі, хеджирлеу құралдарын қайта бағалаудан кірістер мен шығыстар "Басқа да активтердің қайта бағалау резервтері" 5450-баланстық шотына жатқызылатын ақша қаражаты қозғалысын хеджирлеудің және таза инвестицияларды хеджирлеудің бухгалтерлік есебін қоспағанда, осы Нұсқаулықтың 9-тарауларында көзделген тәртіппен жүзеге асырылады.